MALTA

QORTI CIVILI, PRIM AWLA
MALTA

ONOR. IMHALLEF
PACE RAYMOND C.

Seduta ta' 02 ta' Ottubru, 2002

Citazzjoni Numru. 1095/1997/1

Marianna Calleja

vs

Francis Calleja

Il-Qorti,

I. PRELIMINARI.

Rat ic-citazzjoni attrici a fol. 1 fejn gie premess:-

Illi l-kontendenti dahlu f'cerimonja taz-zwieg fil-11 ta' Frar 1979 fil-parrocca tas-Sagro Cuor, Sliema.

Illi l-kunsens fil-mument taz-zwieg kien ivvizzjat *stante* li l-kontendenti zzewgu taht koerzjoni morali qawwija u zzewgu ta' bilfors peress li l-attrici kellha erba' (4) xhur tqala u dan fil-fatt jirrendi z-zwieg null.

Illi ghalhekk l-istess attrici talbet sabiex il-konvenut jghid ghaliex din il-Qorti m'ghandhiex :-

(1) Tiddeciedi li z-zwieg kontrattat bejn il-kontendenti fil-11 ta' Frar 1979 huwa null u bla effett ghall-finijiet u effetti kollha tal-ligi.

Bl-ispejjez, kontra l-konvenut ingunt ghas-subizzjoni.

Rat id-dikjarazzjoni attrici a fol. 3 tal-process.

Rat il-lista ta' xhieda u d-dokumenti esebiti a fol. 3 sa 6 tal-process.

Rat il-verbal tas-seduta tad-9 ta' Frar 1999.

Rat in-nota tal-eccezzjonijiet tal-konvenut tal-15 ta' Frar 1999 a fol. 18 tal-process fejn gie eccepit:

(1) Illi hu ma jafx b'koerzjoni morali li kellha l-attrici; li jaf hu li hu ma kellux tali koerzjoni.

(2) Illi ghalhekk ma ghandux ibaghti spejjez.

Rat id-dikjarazzjoni u l-lista tax-xhieda tal-konvenut a fol. 18 tal-process.

Rat il-verbali tas-seduti tal-24 ta' Marzu 1999, 2 ta' Lulju 1999, 20 ta' Jannar 2000, l-1 ta' Gunju 2000, 4 ta' Dicembru 2000, 12 ta' Frar 2001, 15 ta' Gunju 2001, 24 ta' Settembru 2001 u 22 ta' Novembru 2001.

Rat iI-verbal tas-seduti quddiem il-Perit Legali Dr. Lorraine Schembri Orland.

Rat ir-rapport tal-istess Perit Legali Dr. Lorriane Schembri Orland mahluf fit-22 ta' Novembru 2001.

Rat il-verbali tas-seduti tat-13 ta' Frar 2002, u 14 ta' Mejju 2002, fejn l-kawza thalliet ghas-sentenza ghat-2 ta' Ottubru 2002.

Rat l-affidavits ipprezentati mill-attrici b'nota tas-17 ta' Marzu 1999, taghha, ta' Elizabeth Young u Yvonne McKinnon.

Rat id-dokumenti esebiti.

Rat l-atti kollha l-ohra tal-kawza.

II. KONSIDERAZZJONIJIET.

(A) TALBA ATTRICI.

Illi din hija kawza fejn l-attrici qed tallega li z-zwieg celebrat fil-11 ta' Frar 1979 huwa null u bla effett *stante* li l-kunsens tal-partijiet kien vizzjat peress li huma zzewgu taht koerzjoni qawwija ghaliex huma zzewgu ta' bilfors ghaliex l-attrici kienet tqila.

(B) APPREZZAMENT TAL-PROVI FID-DAWL TAR-RAPPORT PERITALI.

Illi ghalhekk jidher li l-attrici qed tibbaza l-azzjoni taghha skond id-dispozizzjonijiet tal-**artikolu 19 (1) (a) tal-Kap 255** li jipprovdi li:-

"B'zieda mal-kazijiet fejn zwieg ikun null skond xi dispozizzjoni ohra ta' dan l-Att, iz-zwieg ikun null:-

(a) jekk il-kunsens ta' xi wahda mill-partijiet ikun inkiseb bi vjolenza, sew fizika jew morali, jew biza'.

Illi dwar l-**artikolu 19(1) (a) tal-Kap 255** din il-Qorti kif presjeduta fis-sentenzi **"Joseph Borg vs Maria Nicolina Cutajar gia` Borg"** (Cit. Nru. 1564/97/RCP deciza fil-21 ta' Ottubru 1999) u **"Nicolai Balzan vs Simone Cremona"** (Cit. Nru. 1019/98/RCP deciza fid-9 ta' Marzu, 2000) diga' kellha okkazjoni tistudja dan is-sub-artikolu ghal dak l-aktar li jirrigwarda biza' u ghalhekk din il-Qorti taghmel riferenza ghall-istess sentenzi u ghall-principji hemm enuncjati.

Illi kif inghad fil-kaz **"Carmelo sive Charles Saliba vs Mary Saliba"** (P.A. (VDG) deciza fl-14 ta' Awissu, 1995):-

"… … biex pressjoni ndipendentement minn konsiderazzjonijiet ohra, tista` tinvalida l-kunsens matrimonjali, din il-pressjoni trid tammonta ghal vjolenza morali jew biza' esterna ta' natura irrezistibbli, cjoe` trid tkun pressjoni li ddeterminat kompletament l-ghoti ta' dak il-kunsens."

Illi inoltre fis-sentenza **"Anna Magro apparentement mizzewga lil Victor Rizzo vs Victor Rizzo"** (P.A. (SBC) deciza fit-13 ta' Marzu 1984) saret espozizzjoni tal-kuncett ta' vjolenza u biza' f'din il-materja. L-espert f'dik il-kawza jsostni li sabiex vjolenza morali twassal ghal effett li jinvalida:-

"trid tkun (i) ingusta, (ii) gravi, u (iii) determinanti."

Illi fil-kaz **"Joseph d'Ugo vs Rita D'Ugo"** (P.A. (F.D.) 20 ta' Gunju 1994) inghad illi:-

"Fl-ewwel lok il-biza' trid tkun gravi; fit-tieni lok, il-persuna li qed jesercitaha jrid ikun kapaci, presumevolment li jesegwixxi dak li jhedded li jaghmel; u fit-tielet lok il-biza' trid tkun motiv principali ghaliex il-persuna tasal li tizzewweg, biex tevita l-konsegwenzi tat-theddid".

Illi wkoll, fil-kaz **"Anthony Gatt vs Doreen Gatt"** (P.A. (F.D.) deciza fil-25 ta' Gunju, 1993), l-espert tal-Qorti fisser li:

"… il-vjolenza morali trid tkun ta' natura tali li tkun invincibbli u ma taghti ebda possibilta` lil min ikun li jisfuggi minnha."

Illi l-biza` tista` tkun ukoll "*reverenzjali*" bhal per ezempju l-biza` lejn genitur jew superjur. Fil-kaz **"Shirley Anne mart Abdul Fatah xebba Perry vs Dr. A. Mifsud et"** (P.A. - 22 ta' Novembru,1982,) il-Qorti spjegat:-

*"Il-biza` ta' nies li huma superjuri jew il-ġenituri tista' f'certi kazi tkun tali li taffetwa l-kunsens. B'dan mhux qed jiġi ntiz, biza` fis-sens ta' suġġizzjoni esaġerata, imma trid tkun gravissima u ta' certa entita`. L-indinjazzjoni tal-ġenituri kbira kemm tkun kbira ma għandhiex tiġi konsiderata bħala gravi. Il-biza` li wieħed jitkecca mid-dar jew li jitlef xi wirt, jew li jsofri xi danni finanzjarji mhux bizzejjed. Izda jekk ikun hemm theddid, glied spiss, u minacci serji u gravi, dawn jistgħu jaffetwaw il-persuni b'biza` li taqa' taħt l-**artikolu 19 (a)**."*

Illi l-kunsens mogħti taħt l-effetti ta' vjolenza fizika jew morali, jew b'biza', mhuwiex kunsens hieles u għalhekk ma jistax jitqies li hu validu biex jorbot il-parti konsensjenti.

Illi jiġi wkoll osservat li l-**Att taz-Zwieġ tan-1975** kien impona limitazzjoni ta' sena zmien, dekorribbli minn meta l-persuna li kienet tat il-kunsens vizzjat, tiġi meħlusa mill-vjolenza (**artikolu 20 (c)**). Din ir-restrizzjoni applikabbli wkoll għall-kaz ta' zball fuq l-identita' tal-persuna, giet skartata fl-emendi introdotti fis-sena 1981, b'rikonoxximent tan-natura essenzjali tal-kunsens matrimonjali bħala att kostituttiv taz-zwieġ. Jekk il-kunsnes ma jkunx integru minħabba vizzju msemmi fil-Liġi, ma hemmx possibilta' li dan il-kunsens ikun jista' jiġi sanat. Iz-zwieġ jitqies *ab initio* null.

Illi bl-emendi tal-1981, il-biza' giet introdotta bħala vizzju ta' kunsens għall-fini tan-nullita' taz-zwieġ donnu b'zieda għall-kuncett ta' vjolenza morali. Fil-fatt, ezami tal-ġurisprudenza rotali turi li l-*"is animo illata"* jew *"moral coercion"* hu relattat mal-biza f'relazzjoni ta' kawza u effett. Il-biza' hija l-effett tal-vjolenza. Izda id-dicitura tal-**artikolu 19 (1) (a)** tħalli possibilta' li l-biza' tiġi kkunsidrata bħala kap ta' nullita' apparti dak ta' vjolenza morali.

Illi ***G. Lesage*** jgħid hekk:-

"physical or moral violence is pressure exerted by an outside agent on a future spouse, in order to influence his or her actions. Fear is the effect which force, whether physical or moral, induces in the mind of the future

spouse” **(Brown – “Marriage Annulments”** London 1971 – **“Lorenza sive Laura Muscat vs Dr. Paul Micallef nomine”** (P.A. 17 ta’ Frar 1988).

Illi ezami tad-dispozizzjonijiet tal-**Kodici Civili ta’ Malta** huwa wkoll relevanti, tant li l-**artikolu 978 tal-Kap 16** jipprovdi li:-

“(1) Il-kunsens jitqies mehud bil-vjolenza meta l-vjolenza hija tali li tahkem fuq persuna ragonevoli u ggieghlha tibza’ li hija nfisha jew hwejjigha jistghu jigu mqieghda ghal xejn b’xejn f’perikolu ta’ hsara kbira”

“(2) F’dawn il-kazijiet, ghandhom jitqiesu l-eta’, is-sess, u l-kondizzjoni tal-persuna”

Illi skond dan l-artikolu, il-vjolenza trid tkun daqshekk serja mhux biss li timpressjona *‘persuna ragonevoli’* imma li l-hsara li ser tigi rekata tkun ingusta u gravi.

Illi **l-artikolu 980 tal-Kap 16** jiddistingwi bejn biza’ u *“reverential fear”* li ma tkunx bizzejjed biex igib in-nullita’ tal-att kontratwali. Ta’ min josserva li, izda, l-**Kap 255** ma jaghmilx din id-distinzjoni u ma hemm xejn li jeskludi li *‘biza reverenzjali’* jekk tkun gravi bizzejjed, milli tikkwalifika wkoll bhala vizzju tal-kunsens matrimonjali.

Illi kif kwotat mill-istess Perit Legali Dr. Lorraine Schembri Orland, fis-sentenza **“Mary Bilocca vs Gaetano Bilocca”** (P.A. (F.D.) 16 ta’ Mejju 1990) vjolenza giet imfissra bhala *“a pressure exerted by an outside agent on a future spouse in order to influence his or her actions”* u ‘biza’ bhala *“the effect which force, whether physical or moral, induces in the mind of the future spouse”.*

Illi fil-kaz **“Carmel sive Charles Camilleri vs Teresa Camilleri”** (P.A. (VGD) 3 ta’ Ottubru 1995 gie sostnut li l-gravita’ ta’ vjolenza necessarja trid tigi ezaminata fil-kaz in kwistjoni tant li nghad li:-

“La ‘gravitas’ e’ dunque da riferirsi al ‘metus’ il quale va considerato nel particolare contesto soggettivo di

caiscuna fattispecie. Si tratta, dunque di una qaulificazione che dev'essere ricostruita caso per caso dalla gurisprudenza. Il timore deve comunque essere considerato grave quando, dopo un'attenta valutazione delle circostanze del caso e sopratutto della personalita' del violentato, appare che, dal punto di vista di quest'ultimo, il matrimonio era da considerarsi l unico scampo per sfuggire il male minacciato. Di piu', e' sempre dalla parte del violentato la scelta matrimoniale deve apparire, per essere l'effetto di un 'metus' realmente grave, come un comportamento razionale, cioe' tale da potersi dire 'giustificato' in rapporto all'importanza di una deliberazione come quella di sposarsi, alla quale non ci sarebbe alrimenti decisi. Si deve anzi osservare a questo proposito che l'avversione al matrimonio costituisce almeno un indice sul quale la giurisprudenza rotale insiste molto, per poter ritenere la presenza di una violenza condizionale l'opzione matrimoniale causata da uno stato di grave timore".

Illi kif sewwa qalet il-brava Perit Legali Dr. Lorraine Schembri Orland, il-gravita' tal-*'metus'* jitqies mhux biss oggettivament imma wkoll relattivament skond il-persuna li qed tissubbixxi l-vjolenza. Ghalhekk il-'*metus'* hu relattiv ghas-suggett izda b'dan biza' merament pwerili mhux ser tkun bizzejjed biex tannulla l-element tal-kunsens.

Illi **J.F. Castano** jispjega l-biza' reverenzjali b'dan il-mod:-

"oggettivamente il-metus reverentialis non e' grave, ma a causa di diverse circostanze si puo' convertire in metus gravis per una determinata persona. Gli autori e le sentenze ricordano alcuna di queste circostanze come ad esempio: la vergogna naturale di disobbedire ai genitori, il timore di rcare un dispiacere ai mediesimi, la paura di provocare una irritazione magari passeggere agli stessi genitori" tant li *"il timore reverziale causato da persone a cui il soggetto che lo subisce e' legato con speciali vincoli di sangue, di affetto, di gratutudine, di venerazione, o di sudditanza, a ragione di ufficio o lavoro. Il male immininente o probabile che essa intende evitare non e' costuito solo dal pericolo di perdere l'eredita', l'affetto, il-*

lavoro, di essere cacciato fuori di casa, di essere esposta all'imfamia se si tratta di ragazza madre, ma anche il solo fatto di procurare ai suoi genitori o familiari o superiori, per la mancata adesione alla loro volonta' 'dispiacere' o 'indignazione'. L-istess awtur jghid li l-mod kif id-dispjacir jew indinjazzjoni jigu manifestati, per ezempju, skiet, dak li tissejjah bhala *'freddezza'* jew bruda, theddid jew rimproveri, fihom infushom mhumiex gravi *"pero' lo possono essere nella situazione concreta divenuta impossibile. Per porre fine a questa situazione, persona che' ne' e' vittima, si arrende alla volonta' altrui accettando le nozze come unica strada di uscita con una scelta senza piena autonomia"* **(Castano "Il Sacrimento del Matrimonio"** pg. 398).

Illi fil-gurisprudenza nostrali li ttina diversi ezempji ta' kazijiet bhal dak odjern, li jikkoncernaw tqala qabel iz-zwieg. (Ara es. **"Edward Grech vs Mary Grech" -** P.A. (F.D.) 30 ta' Ottubru 1990, u **"Anna Aquilina vs Constantino Aquilina" –** P.A. (F.D.) 30 ta' Jannar 1991). Fatturi li gew ikkonsiderati mill-Qrati taghna fl-apprezzament tal-validita' taz-zwieg huma s-segwenti:

- L-eta' tas-suggett
- L-avverzjoni ghaz-zwieg
- Il-karattru tal-genituri
- Il-perjodu qasir tal-gherusija
- In-nuqqas ta' ppjanar jew diskussjoni dwar il-hajja mizzewga mill-partijiet
- Il-fatt li d-decizjoni li jizzewgu ttiehdet ta' malajr.
- Il-biza' mill-genituri
- Biza' ta' proceduri kriminali f'dawk il-kazi kriminali f'dawk il-kazi fejn il-persuna li harget tqila tkun ghadha minorenni

- Nuqqas ta' maturita' tal-partijiet qabel iz-zwieg li rrendiethom aktar suxxettibbli ghall-ordnijiet u ghad-decizjonijiet tal-genituri.

<u>(C) APPLIKAZZJONI GHALL-KAZ *DE QUO.*</u>

Illi fil-kaz in ezami, jirrizulta bhala fatt li l-attrici kienet tqila b'tarbija meta zzewget. Mill-provi mhux kontradetti, jirrizulta wkoll li qabel ma saru jafu li harget tqila, il-partijiet ma kienux qeghdin jahsbu fiz-zwieg. Jirrizulta wkoll li t-tqala kien fattur determinant li wassal lill-attrici biex tidhol ghaz-zwieg, ghalkemm kellha d-dubji fir-rigward tal-konvenut. Kieku ma hargitx tqila, ma kienitx tizzewgu.

Illi jirrizulta wkoll li hi kellha biza' reverenzjali minhabba l-effett tat-tqala fuq il-genituri taghha, li fi kliemha, kienu ser jitilfu l-unur tal-familja. Hi rreagixxiet b'paniku u, kif xehdet *"minn banda wahda ma kontx lesta biex naqbad u nizzewweg ghaliex tali avveniment ma kienx ghadu programmat u ma konx certa minn Francis, u min-naha l-ohra ma kontx kuntenta li naqbad u nrabbi t-tarbija wahdi".*

Illi biex izzid ma' din il-konfuzjoni nterna li bilfors kienet qed tghaddi minn l-attrici, il-konvenut u ommu rieduha taghmel abort. Oht l-attrici kkorroborat dan l-istat ta' animu tal-attrici meta xehdet li kienet rat li l-attrici kellha d-dwejjaq minhabba t-tqala. Hi kkonfermat ukoll li l-attrici kienet taht pressjoni mill-genituri taghhom biex tizzewweg lill-konvenut. Dan il-fatt, *del resto*, gie ammess ukoll minn omm l-attrici.

Illi tant kienet ikkonfondiet l-attrici, li sahansitra waslet biex xorbot flixkun *Gin* fuq suggeriment tal-konvenut li dan jista' jwassal ghall-korriment. Dan ma rnexxiex u hi mbaghad irrifjutat li tmur *oltre* kif qalilha l-konvenut u tiehu xi pilloli.

Illi fid-dawl ta' dawn ir-rizultanzi l-istess Perit Legali kkonkludiet b'dan il-mod:-

"Is-segwenti fatturi jwasslu lill-perit sottoskritt biex tissottometti, in konkluzjoni, li jezistu c-cirkostanzi rikjesti

*mill-Ligi sabiex iz-zwieg bejn il-kontendenti jigi dikjarat null minhabba vizzju ta' kunsens a tenur tal-***artikolu 19 (1) (a) tal-Kap 255 tal-Ligijiet ta' Malta** *u cjoe':-*

- *Ir-rabja tal-genituri taghha meta saru jafu bit-tqala li f'ghajnejhom kien ser iwassal ghad-dizunur taghhom.*

- *Il-biza' tal-attrici li kienet taf li ma setghetx tirrinfaccja li trabbi lit-tarbija wahedha.*

- *Ic-cirkostanzi kulturali li hasset dak iz-zmein li kienu ser joholqu stigma jekk it-tarbija tibqa' illegittima.*

- *Li ghaliha z-zwieg kien l-uniku triq biex tohrog mid-dilemma li sabet ruhha fiha.*

*"li z-zwieg iccelebrat bejn il-kontendenti fil-11 ta' Frar 1979 ghandu jigi ddikjarat null u bla effett a tenur tal-***artikolu 19 (1) (a) tal-Kap 255 tal-Ligijiet ta' Malta** *u tghaddi biex tordna r-registrazzjoni tas-sentenza fl-att taz-zwieg opportun".*

Illi fil-kaz odjern din l-Qorti thoss li dawn l-elementi gew ppruvati fil-konfront tal-attrici, ghaliex kienet din il-biza' li taffronta lill-genituri taghha dwar it-tqala taghha, il-pressjoni li ghamlu l-genituri taghha, l-biza' tal-istess attrici dwar l-istess tqala li wasslitha li tiehu d-decizjoni li tizzewweg, tant li kienu biss dawn il-konsiderazzjonijiet li wasslu lill-attrici sabiex tizzewweg u ghalhekk jirrizulta li l-attrici kellha l-kunsens taghha vizzjat ghaliex kien effettwat b'biza`.

Illi ghalhekk it-talba attrici ghandha tigi milquha bif proposta.

<u>III. KONKLUZJONI.</u>

Illi ghalhekk ghal dawn il-motivi, din il-Qorti, **taqta' u tiddeciedi,** billi filwaqt li tichad l-eccezzjonijiet tal-konvenut in kwantu l-istess jikkontradixxu l-azzjoni attrici u dak fuq deciz, **tilqa' t-talba attrici** b'dan illi:-

(1) Tiddeciedi li z-zwieg kontrattat bejn il-kontendenti fil-11 ta' Frar 1979 huwa null u bla effett ghall-finijiet u effetti kollha tal-ligi u senjatament *ai termini* tal-**artikolu 19 (1) (a) tal-Kap 255.**

Bl-ispejjez kollha jinqasmu bin-nofs bejn il-partijiet.

Moqrija.

Onor. Imhallef Raymond C. Pace LL.D.
2 ta' Ottubru 2002

Mario Debono
Deputat Registratur
2 ta' Ottubru 2002